

Kur meklēt naudu?

Guntis
Vikns



Pandēmijas izraisītā krīze pasaulē, tostarp arī Latvijā, devusi iespējams, pat negaidītu iespēju tikt pie lielas naudas. Protams, tā ir aizņemta nauda, kuru kādreiz nāksies atdot. Un te nu mūsu valsts uzņēmēji dalās divās grupās. Pirmie šo krīzes seku likvidēšanai paredzēto finansējumu, kas tiek piedāvāts uz labiem nosacījumiem, uzskata par *grābšanas* naudu. Tādā gadījumā, piemēram, optikas veikalu ķēde par teju pusmiljonu Itālijā *pa lēto* sapērkas brīļļu rāmjus, kurus pēc tam varēs klientiem notirgot ar ne jau pāris reižu lielāku uzcenojumu vien, bet kāds *kociņieks*, kuram krīze pagaidām vēl īsti *kurpi nespiež*, bet pārsimt tūkstoši eiro – ne no bankas, kas prasa nopietnākas garantijas – gluži vai no gaisa nokrituši, ar vērienu iepērkas šobrīd lētajā apaļkoku tīrģū izejmateriālu saviem izstrādājumiem. Vai tā būtu

jēdzīgi ieguldīta nauda? Varbūt. Otrie uz iespēju tikt pie *ātras naudas* šādā veidā skatās, maigi sakot, rezervēti, jo visam raduši rēķināt līdz katru dienu. Viņuprāt, valsts palīdzība šādā veidā nav īsti pareiza.

Ja paceļam vāku valsts lielajai naudas lādei, tad redzams, ka Latvijas vispārējais valdības parāds pēdējo gadu laikā bija tiktāl cerīgi samazinājies, ka 2019. gadā bija sasniedzis pagaidām zemāko robežu – 11,2 miljardus eiro, kas ir gandrīz 37% no iekšzemes kopprodukta. Taču uzradās Covid-19 pandēmija, un šīs krīzes iespaidā Valsts kase aizņemas līdzekļus valsts uzdevumā. Martā un aprīlī krietni vien papildinātas kontos pieejamās resursu rezerves. Ņemot vērā, ka pieaug kredītriska uzcenojuma līmeņi, Valsts kase naudu aizņemas uz īsiem termiņiem un ar iespējami zemākām procentu likmēm. Pie reizes netiek arī palielināts valsts parāda pārfinansēšanas risks tuvākajos gados.

Tomēr šī gada prognoze sola pamatīgu vispārējā valdības parāda augšupeju, 2020. gadā tam pieaugot līdz gandrīz 52% no iekšzemes kopprodukta. Un vēl

nākamajos divos gados prognozē parāda augšanu, 2023. gadā tam sasniedzot 53,1% no iekšzemes kopprodukta. Starp citu, šajā disciplinā Latvija ir starp pozitīvajiem līderiem Eiropas Savienībā – krietni zem vidējā parāda līmeņa, kas ir 79,3% no iekšzemes kopprodukta, bet, piemēram, Grieķijā vispārējais valsts parāds ir 1,77 reizes lielāks par iekšzemes kopproduktu. Tā labā ziņa, ka mūsu valstī šobrīd līdzekļu pietiek: kopējā summa, ko Latvija kā valsts var aizņemties dažādos finanšu avotos tuvāko gadu laikā, ir vismaz 3 miljardi eiro, pie tam Covid-19 krīzes pārvarēšanai valdība mobilizējusi 2 miljardus eiro. Ir cerība, ka Latvija pietiekami nesāpīgi pārlaidīs svārstīgumu pasaules finanšu tirgos. Arī aktuālie skaitļi budžeta izpildē pagaidām ļauj justies gana mierīgi: konsolidētā valsts kopbudžeta ieņēmumi šī gada pirmajā ceturksnī ir 2785,2 miljoni eiro, pret 2019. gada pirmajiem trim mēnešiem tie ir par 2,5% plusā!

Arī šobrīd valstī *velk* uzņēmēji tajās nozarēs, kuras krīze skārusi mazāk vai arī faktiski nav ietekmējusi. Kā intervijā *Dienas*

Biznesam uzskata ekonomists Jānis Ošlejs, viens no ekspertiem ekonomikas ministra Jāņa Vitenberga izveidotajā darba grupā pēckrīzes Latvijas ekonomiskā plāna radīšanai, tad «šīs krīzes pārvarēšanas metodei ir jābūt orientētai uz eksportējošiem uzņēmumiem. Krīzē ir pavērusās iespējas un notiks dažādu tirgu pārbīde, kā arī ražošanas struktūras un loģistikas sistēmas pārbīdes».

Visi vārti vaļā, atliek tikai rakt! Taču pilnai laimei traucē kredītprocenti uzņēmējdarbībai ar īsākajiem termiņiem, kas Latvijā ir vieni no augstākajiem Eiropas Savienībā, te mums priekšā ar vēl *sūrākiem* vien Grieķija un Īrija. Bet Holandē šodien uzņēmējiem dod kredītus ar 1% likmi gadā un uz septiņiem gadiem!

Latvijas bankās šobrīd 4 miljardi eiro skaidras naudas pamazām pārklājas ar putekļiem, tai pašā laikā kopējais izsniegto kredītu apjoms turpina sarukt. Jo riski pieaug, tāpēc bankas palielina kredītprocentus. Beigās tas ekonomikas izaugsmi nevis veicina, bet bremzē. Ko darīt?

Jānis Ošlejs te izeju saskata

gan valsts finanšu instrumenta *Altum* aktivitātēs, kur daļēji risku, kredītējot ražošanas uzņēmumus, uzņemas *Altum*. Bez tā neiztikt. Otra iespēja, viņaprāt, meklējama sazarota krājaizdevu sabiedrību tīkla radīšanā Latvijā. Te divdesmitkārtīgi (!?) atpaliekam no brāļiem lietuviešiem, jo Latvijā krājaizdevu sabiedrības izsniegto kredītu apjoms ir 25, bet Lietuvā – gandrīz 500 miljoni eiro. Pusmiljards, kas viņiem ir, bet mums nav nonācis ekonomikas aprīvē!

Izrādās, problēmas būtība slēpjas atšķirīgos valsts regulējumos. Latvijā gan FKTK un Latvijas Banka vēlas atsevišķi uzraudzīt katru kaut vismazāko krājaizdevu sabiedrību, to gandrīz pielīdzinot bankai, bet Lietuvā krājaizdevu sabiedrībām uzlikts par pienākumu apvienoties, veidojot vienotu pārraudzības institūciju. Līdz ar to krājaizdevu sabiedrības savā starpā uzrauga cita citu, bet Lietuvas Banka pieskata tikai šīs pārraudzības iestādes. Ja izdotos Latvijā iesīkstējušo kārtību lauzt, tad te būtu lieliska iespēja, ka krājaizdevu sabiedrības finansētu ne-lielos uzņēmumus.

Ražas novākšanai ir nepieciešami cilvēkresursi

Latvijas Lauksaimniecības kooperatīvu asociācijas (LLKA) valdes priekšsēdētājs Indulis Jansons, LLKA valdes priekšsēdētāja vietniece Mirdza Feldmane, mājražotāju kooperatīvās sabiedrības «Kuldīgas labumi» vadītāja Gunita Šternberga, kā arī LOSP valdes priekšsēdētājs Edgars Treiberģs nesentikās ar labklājības ministri Ramonu Petravīču. Galvenā uzmanība sarunās bija pievērsta viesstrādnieku nodarbināšanas nepieciešamībai lauksaimniecības nozarē, kā arī skolēnu iespējām vasaras sezonā pieteikties darbiem lauksaimniecības sektorā.

Lai rudenī izaudzētā raža, sevišķi augļkopībā un dārzenkopībā, tiktu laikā novākta, nepieciešami cilvēkresursi. Lauksaimniekiem šobrīd ir pamatotas bažas, ka paļauties uz nepieciešamo strādnieku apjomu Latvijas ietvaros nevar, līdz ar to ir jāmeklē risinājumi, lai ražas novākšanā

piedalītos arī viesstrādnieki, kuriem motivācija nopelnīt ir lielāka nekā vietējiem Latvijas iedzīvotājiem.

Tomēr labklājības ministre lauksaimniekus aicināja uzrunāt vispirms bezdarbniekus un maznodrošinātās personas, kuriem tagad ļauts strādāt sezonas darbus, nezaudējot bezdarbnieka vai maznodrošinātā statusu. Robežu atvēršanas iespējas šobrīd tiek vērtētas piesardzīgi, ņemot vērā Covid-19 izraisīto pandēmiju.

Māra Rudzāte, LLKA valdes locekle un kooperatīva «Baltijas ogu kompānija» valdes locekle: «Valdības pārstāvju nevēlēšanās ieklausīties lauksaimnieku aicinājumā var atstāt negatīvu ietekmi uz Latvijas ekonomikas attīstību nākotnē, jo arī šobrīd lauku darbos tiek aicināti vietējie Latvijas iedzīvotāji, kuru atsauce ir nepietiekama, lai nokomplektētu nepieciešamo skaitu. Viesstrādnieki ir tas kodols, kas spēj aizstāt vajadzīgās darba rokas un garantē ražas novākšanu. Eiropas Savie-

nības valstīs jau šobrīd aicina un jau ir piesaistījušas viesstrādniekus lauku darbiem. Ja trūkstošā darbaspēka dēļ raža Latvijā netiks novākta, jau vasaras beigās valdībai pieprasīs nevis vairs viesstrādniekus, bet gan zaudējumu segšanu par nenovāktu ražu un negūto peļņu. Un sauklis «Ēdīsim Latvijā ražoto pārtiku!» vairs nebūs saistošs. Vai Latvijas valdība to grib panākt?»

Labklājības ministre tikšanās laikā aicināja lauksaimniecībā iesaistīt arī skolēnus, kuriem Nodarbinātības valsts aģentūras (NVA) ietvaros īstenotais vasaras nodarbinātības pasākums 2020. gadā norisināsies divus mēnešus – no 1. jūlija līdz 31. augustam.

Skolēni pasākumam varēs reģistrēties elektroniski. No 10. jūnija reģistrācija sāksies Latgales reģionam, no 11. jūnija – Vidzemes reģionam. Darbam Rīgas reģionā varēs pieteikties no 12. jūnija, savukārt Kurzemes un Zemgales reģionos

reģistrēšanās sāksies 13. jūnijā. Skolēnam ir jāreģistrējas tajā reģionā un novadā, kura teritorijā viņš vēlas strādāt. Reģistrēties varēs līdz 17. augustam. Sīkāka informācija būs pieejama NVA mājaslapā.

Skolēnu vasaras nodarbināšanas programmā darba devēji saņem dotāciju skolēna algai 50% apmērā no valstī noteiktās minimālās mēneša darba algas. Savukārt skolēna ar invaliditāti mēneša darba algai – valstī noteiktās minimālās mēneša darba algas apmērā. Darba devējam tiek piešķirta dotācija darba vadītāja atalgošanai – 10% apmērā no valstī noteiktās minimālās algas, savukārt, ja nodarbinātais ir bērns ar invaliditāti, – 60% apmērā, bet par katru nākamo skolēnu – viena desmitā daļa no valstī noteiktās minimālās mēneša darba algas. Skolēni, kuri ir iesaistīti pasākumā, tiek apdrošināti pret nelaimes gadījumiem darba vietās.

Sanita Putniņa,
LLKA

Atbildības sajūta par lietām, kas pieder

Elva
Grigule



Mums katram ir citādāka atbildības sajūta. Tas, kā es rīkojos ar lietām, kas man pieder, ir atkarīgs tikai no tā, kā esmu audzināta. Vienmēr mamma ir teikusi glabāt un uzmanīt to, ko viņa mums ir nopirkusi. Vienalga, vai tā ir tikai grāmata, apavi vai telefons. Un pēc labākās sirdsapziņas arī šīs lietas esmu glabājusi. Manuprāt, vienīgā lieta, ko esmu pazaudējusi,

būdamā jaunāka, ir deju saktiņa Dziesmu un deju svētkos, jo cenšos uzpasēt lietas un pārbaudīt, vai man viss ir. Un tāda esmu bijusi jau kopš mazām dienām. Kad jaunākā māsa bija nedaudz lielāka, tad pieskatīju un uzmanīju arī viņas mantas.

Tomēr vakar es redzēju situāciju, kurā divas jaunas meitenes, ne vecākas par 12 gadiem, nesa pagrabā nolikt vienu no diviem velosipēdiem, ar kuriem viņas brauca. Otrs velosipēds bija nosviests (citādi es to nevaru nosaukt) uz gājēju ceļa, kas ir pie mājas. Ejot ieraugu, ka pie velosipēda mētājas arī telefons un velosipēdam grozā ir maza somiņa. Apkārt neviena nebija,

tomēr – laika sprīdis, kurā var pazust nepieskatītas mantas, it īpaši tik vērtīgas, ir īss. Tā es pagaidīju, līdz meitenes iznāca no pagraba, tās noteikti bija vairāk nekā piecas minūtes, un ieteicu, lai neatstāj savas personīgās mantas tā mētāties. Mēs tomēr nezinām, kādi ir nodomi cilvēkam, kas varbūt iet tikai garām. Meitenes pateica paldies un devās savās gaitās.

Varbūt tas ir nedaudz pārspīlēti, tomēr es labāk uzticos pati sev un zinu, ka manas mantas ir drošībā. Pēc tam caur feisbuku vecāki meklē lietas, ko neapzinīgi ir pazaudējuši viņu bērni. Nē, tas nav pārmetums, bet no tās meklēšanas

varbūt ir iespējams izvairīties. Ir jāskaidro bērniem, ka ir jābūt atbildīgiem par lietām, ko vecāki ir nopirkuši un nodevuši viņu lietošanā. Katra no šīm lietām arī kaut ko maksā, šeit runa nav par bagātām vai nabadzīgām ģimenēm, jo katrs pārka to, ko var atļauties. Un ir jāreda priekšzīme, kā būt atbildīgam pret mantām, ko lieto.

Jā, it kā var teikt, ka bērni nenovērtē lietas, kas viņiem ir nopirktas. Bet te arī ir jāpadomā, vai paši vecāki kādreiz ir izstāstījuši, kāda tā ir atbildība – savs telefons vai savs velosipēds. Ka savas lietas ir jāpieskata, nav speciāli jālauz. Arī izskaidrojot situāciju, ka vecākiem nav

tādas naudas, lai ik pa pusgamam iegādātos jaunu telefonu. Ar bērniem ir jārunā, ir jāskaidro, jāreda piemērs. Ja vecāki mētās savas mantas, tad tā būs priekšzīme arī bērniem. Jā, tā ir, tās ir tikai mantas, un tās var nopirkt jaunas, tomēr pēc tam var aiztaupīt gan bērnam, gan sev kreņķus par to, ka ir saplīsusi/pazudusi kāda lieta un nu ir jāpērka jauna vietā. Protams, tas, ka bērnam kaut kas pazūd, tā uzreiz nav bezatbildība, tā vienkārši gadās. Tāpēc vecākiem iesaku runāt ar saviem bērniem ne tikai par atbildības sajūtu, bet arī par mantu vērtību, jo bērnam varbūt vēl nav sapratnes par to. Un jārunā tā, lai ieklausās.